[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

శబ్దగుణకమాకాశం। తచ్చైకం విభు నిత్యఞ్చ। అతీతాదివ్యవహారహేతుః కాలః। స చైకో విభుర్నిత్యశ్చ। ప్రాచ్యాదివ్యవహారహేతు
ర్దిక్। సా చైకా నిత్యా విభ్వీ చ। జ్ఞానాధికరణమాత్మా। స ద్వివిధః జీవాత్మా పరమాత్మా చేతి। తత్రేశ్వరః సర్వజ్ఞః పరమాత్మా ఏక ఏవ। జీవస్తు ప్ర
తిశరీరం భిన్నో విభుర్నిత్యశ్చ। సుఖాద్యుపలబ్ధిసాధనమిన్ద్రియం మనః। తచ్చ ప్రత్యాత్మనియతత్వాదనన్తం పరమాణురూపం నిత్యఞ్చ।
చక్షుర్మాత్రగ్రాహ్యో గుణో రూపం। తచ్చ శుక్లనీలపీతరక్తహరితకపిశచిత్రభేదాత్ సప్తవిధం పృథివీజలతేజోవృత్తి। తత్ర పృథివ్యాం స
౧ ప్తవిధం। అభాస్వరశుక్లం జలే। భాస్వరశుక్లం తేజసి। రసనగ్రాహ్యో గుణో రసః। స చ మధురామ్లలవణకటుకషాయతిక్తభేదాత్ షడ్
విధః। పృథివీజలవృత్తిః। పృథివ్యాం షడ్విధః। జలే మధుర ఏవ। ఘ్రాణగ్రాహ్యో గుణో గన్ధః। స ద్వివిధః సురభిరసురభిశ్చ।
పృథివీమాత్రవృత్తిః। త్వగిన్ద్రియమాత్రగ్రాహ్యో గుణః స్పర్శః। స త్రివిధః శీతోష్ణానుష్ణాశీతభేదాత్। పృథివ్యప్తేజోవాయువృత్తిః। తత్ర
ఇ శీతో జలే। ఉష్ణస్తేజసి। అనుష్ణాశీతః పృథివీవాయ్వోః। రూపాదిచతుష్టయం పృథివ్యాం పాకజమనిత్యఞ్చ। అన్యత్రాపాకజం నిత్యమ
నిత్యఞ్చ। నిత్యగతం నిత్యమనిత్యగతమనిత్యం। ఏకత్వాదివ్యవహారహేతుః సంఖ్యా। సా నవద్రవ్యవృత్తిరేకత్వాదిపరార్ధపర్యన్తా। ఏకత్వం నిత్యమ
నిత్యఞ్చ। నిత్యగతం నిత్యమనిత్యగతమనిత్యం। ద్విత్వాదికం తు సర్వత్రానిత్యమేవ। మానవ్యవహారాసాధారణం కారణం పరిమాణం। నవద్రవ్య
వృత్తి। తచ్చతుర్విధమ్ అణు మహద్దీర్ఘం హ్రస్వఞ్చేతి। పృథగ్వ్యవహారాసాధారణం కారణం పృథక్త్వం। సర్వద్రవ్యవృత్తిః। సంయుక్తవ్య

వ్యవహారహేతు ... స్సంయోగః సర్వద్రవ్యవృత్తిః సంయోగనాశకో గుణో విభాగః సర్వద్రవ్యవృత్తిః పరాపరవ్యవహారాసాధారణకా-
రణే పరత్వాపరత్వే। తే ద్వివిధే దిక్కృతే కాలకృతే చేతి దూరస్థే దిక్కృతం పరత్వం। సమీపస్థే దిక్కృతమపరత్వం జ్యేష్ఠే కాలకృతం పరత్వం క-
నిష్ఠే కాలకృతమపరత్వం ఆద్యపతనాసమవాయికారణం గురుత్వం పృథివీజలవృత్తి ఆద్యస్యందనాసమవాయికారణం ద్రవత్వం పృథివ్య-
ప్తేజోవృత్తి తద్ద్వివిధం సాంసిద్ధికం నైమిత్తికం చ। సాంసిద్ధికం జలే నైమిత్తికం పృథివీతేజసోః పృథివ్యాం ఘృతాదావగ్నిసంయోగజన్యం ద్రవ-
త్వం తేజసి సువర్ణాదౌ చూర్ణాదిపిండీభావహేతుర్గుణః స్నేహః జలమాత్రవృత్తిః శ్రోత్రగ్రాహ్యో గుణః శబ్దః ఆకాశమాత్రవృ-
త్తిః స ద్వివిధః। ధ్వన్యాత్మకో వర్ణాత్మకశ్చేతి ధ్వన్యాత్మకో భేర్యాదౌ వర్ణాత్మకః సంస్కృతభాషాదిరూపః సర్వవ్యవహారహేతుర్బుద్ధిర్జ్ఞా-
నం సా ద్వివిధా స్మృతిరనుభవశ్చ సంస్కారమాత్రజన్యం జ్ఞానం స్మృతిః తద్భిన్నం జ్ఞానమనుభవః స ద్వివిధః యథార్థోఽయథార్థశ్చ
తద్వతి తత్ప్రకారకోఽనుభవో యథార్థః సైవ ప్రమేత్యుచ్యతే తదభావవతి తత్ప్రకారకోఽనుభవోఽయథార్థః సైవాప్రమేత్యు-
చ్యతే। యథార్థానుభవశ్చతుర్విధః ప్రత్యక్షానుమిత్యుపమితిశాబ్దభేదాత్ తత్కరణమపి చతుర్విధం ప్రత్యక్షానుమానోపమానశబ్దభే-
దాత్ అసాధారణం కారణం కరణం కార్యనియతపూర్వవృత్తి కారణం కార్యం ప్రాగభావప్రతియోగి కారణం త్రివిధం సమవాయ్యస-
మవాయినిమిత్తభేదాత్ యత్సమవేతం కార్యముత్పద్యతే తత్సమవాయికారణం యథా తంతవః పటస్య పటశ్చ స్వగతరూపాదేః।

౹ సమవాయః సమ[illegible]సమవాయః ౹

కార్యేణ కారణేన వా సహ ఏకస్మిన్నర్థే సమవేతత్వే సతి కారణం అసమవాయికారణం యథా తంతుసంయోగః పటస్య తంతు
రూపం పటరూపస్య తదుభయభిన్నం కారణం నిమిత్తకారణం యథా తురీవేమాదికం పటస్య తదేతత్త్రివిధకారణమధ్యే యదసా
ధారణం కారణం తదేవ కరణం తత్ర ప్రత్యక్షజ్ఞానకరణం ప్రత్యక్షం ఇంద్రియార్థసన్నికర్షజన్యం జ్ఞానం ప్రత్యక్షం తద్ద్వివిధం నిర్వి
కల్పకం సవికల్పకం చేతి తత్ర నిష్ప్రకారకం జ్ఞానం నిర్వికల్పకం సప్రకారకం జ్ఞానం సవికల్పకం యథా డిత్థోఽయం బ్రాహ్మణోఽయం శ్యా
మోఽయమితి ప్రత్యక్షజ్ఞానహేతురింద్రియార్థసన్నికర్షః షడ్విధః సంయోగః సంయుక్తసమవాయః సంయుక్తసమవేతసమవాయః స
మవాయః సమవేతసమవాయః విశేషణవిశేష్యభావశ్చేతి చక్షుషా ఘటప్రత్యక్షజననే సంయోగః సన్నికర్షః ఘటరూపప్రత్యక్షజననే సంయుక్తసమవాయః సన్నికర్షః చక్షు
స్సంయుక్తే ఘటే రూపస్య సమవాయాత్ రూపత్వసామాన్యప్రత్యక్షే సంయుక్తసమవేతసమవాయః సన్నికర్షః చక్షుస్సంయుక్తే ఘటే
రూపం సమవేతం తత్ర రూపత్వస్య సమవాయాత్ శ్రోత్రేణ శబ్దసాక్షాత్కారే సమవాయః సన్నికర్షః కర్ణవివరవర్త్యా
కాశస్య శ్రోత్రత్వాత్ శబ్దస్యాకాశగుణత్వాత్ గుణగుణినోః సమవాయాత్ శబ్దత్వసాక్షాత్కారే సమవేతసమవాయః సన్నికర్షః
శ్రోత్రసమవేతే శబ్దే శబ్దత్వస్య సమవాయాత్ అభావప్రత్యక్షే విశేషణవిశేష్యభావః సన్నికర్షః ఘటాభావవద్భూతలమిత్యత్ర చక్షుస్సంయు
క్తే భూతలే ఘటాభావో విశేషణం ఏవం సన్నికర్షషట్కజన్యం జ్ఞానం ప్రత్యక్షం తత్కరణమింద్రియం తస్మాదింద్రియం ప్రత్యక్షప్రమాణమితి సిద్ధం॥

౹ సమవేత

సంగ్రహం॥

౨ స

[illegible] పతయోః॥ అనుమితికరణమనుమానం। పరామర్శజన్యం జ్ఞానమనుమితిః। వ్యాప్తివిశిష్టపక్షధర్మతాజ్ఞానం పరామర్శః। యథా
వహ్నివ్యాప్యధూమవానయం పర్వత ఇతి జ్ఞానం పరామర్శః। తజ్జన్యం పర్వతో వహ్నిమానితి జ్ఞానమనుమితిః। యత్ర ధూమస్తత్రాగ్నిరితి
సాహచర్యనియమో వ్యాప్తిః। వ్యాప్యస్య పర్వతాదివృత్తిత్వం పక్షధర్మతా। అనుమానం ద్వివిధం స్వార్థం పరార్థం చ। స్వార్థం స్వానుమితిహే
తుః। తథాహి స్వయమేవ భూయోదర్శనేన యత్ర ధూమస్తత్రాగ్నిరితి మహానసాదౌ వ్యాప్తిం గృహీత్వా పర్వతసమీపం గతః తద్గతే
చాగ్నౌ సందిహానః పర్వతే ధూమం పశ్యన్ వ్యాప్తిం స్మరతి యత్ర ధూమస్తత్రాగ్నిరితి తదనంతరం వహ్నివ్యాప్యధూమవానయం పర్వత ఇతి
జ్ఞానముత్పద్యతే। అయమేవ లింగపరామర్శ ఇత్యుచ్యతే। తస్మాత్పర్వతో వహ్నిమానితి జ్ఞానముత్పద్యతే తదేతత్స్వార్థానుమానం। యత్తు
స్వయం ధూమాదగ్నిమనుమాయ పరప్రతిపత్త్యర్థం పంచావయవవాక్యం ప్రయుంక్తే తత్పరార్థానుమానం। యథా పర్వతో వహ్ని
మాన్ ధూమవత్వాత్ యో యో ధూమవాన్ స సోగ్నిమాన్ యథా మహానసః తథా చాయం తస్మాత్తథేతి। అనేన ప్రతిపాదితాల్లింగాత్పరోప్యగ్నిం
ప్రతిపద్యతే। ప్రతిజ్ఞాహేతూదాహరణోపనయనిగమనాని పంచావయవాః। పర్వతో వహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞా। ధూమ
వత్వాదితి హేతుః। యో యో ధూమవాన్ స సోగ్నిమాన్ యథా మహానస ఇత్యుదాహరణం। తథా చాయమిత్యుపనయః। తస్మాత్తథేతి నిగమనం। స్వార్థానుమితిపరార్థానుమిత్యోః
లింగపరామర్శ ఏవ కరణం। తస్మాల్లింగపరామర్శోనుమానం। లింగం త్రివిధం అన్వయవ్యతిరేకి కేవలాన్వయి కేవలవ్యతిరేకి చేతి। అన్వయే

॥ [illegible]

ర వ్యాప్తి రితి ? [illegible] వ్యాప్తి మహేతుర్వ్యాప్తి రితి యథా వహ్నౌ సాధ్యే ధూమవత్త్వం హేతుః యత్ర ధూమస్తత్రాగ్నిః [illegible] యథా మహానస ఇత్యాదౌ [illegible] వ్యా
ప్తిః యత్ర వహ్న్యభావస్తత్ర ధూమాభావః యథా మహాహ్రద ఇతి వ్యతిరేక వ్యాప్తిః అన్వయమాత్ర వ్యాప్తికం కేవలాన్వయి యథా [illegible]
[illegible] ప్రమేయత్వాత్ ఘటవదితి తత్ర ప్రమేయత్వ హేతోర్వ్యతిరేక వ్యాప్తిర్నాస్తి ఇతి కేవలాన్వయి తద్వ్యతిరేక వ్యాప్తి
యథా — వ్యతిరేకమాత్ర వ్యాప్తికం కేవల వ్యతిరేకి యథా పృథివీ ఇతరేభ్యో భిద్యతే గంధవత్త్వాత్ యదితరేభ్యో న భిద్యతే న తద్గంధవత్ యథా జలం [illegible] తద్గం
ధవత్ అత్ర యద్గంధవత్ తదితరభిన్నమిత్యన్వయ దృష్టాంతో నాస్తి పృథివీ మాత్రస్య పక్షత్వాత్ సందిగ్ధసాధ్యవాన్ పక్షః యథా ధూమ
వత్త్వే హేతౌ పర్వతః నిశ్చిత సాధ్యవాన్ సపక్షః యథా తత్రైవ మహానసః నిశ్చిత సాధ్యాభావవాన్ విపక్షః యథా తత్రైవ మహాహ్రదః సవ్యభిచార విరు
ద్ధ సత్ప్రతిపక్ష అసిద్ధ బాధితాః పంచ హేత్వాభాసాః సవ్యభిచారోఽనైకాంతికః స త్రివిధః సాధారణాసాధారణానుపసంహారి భేదాత్
తత్ర సాధ్యాభావవద్వృత్తిః సాధారణోఽనైకాంతికః యథా పర్వతో వహ్నిమాన్ ప్రమేయత్వాత్ ప్రమేయత్వస్య వహ్న్యభావవతి హ్రదే
[illegible] వర్తమానత్వాత్ సర్వసపక్ష విపక్ష వ్యావృత్తోఽసాధారణః యథా శబ్దో నిత్యః శబ్దత్వాత్ శబ్దత్వం సర్వేభ్యో నిత్యేభ్యోఽనిత్యేభ్యశ్చ వ్యావృత్తం శబ్ద
మాత్ర వృత్తి [illegible] అన్వయవ్యతిరేక దృష్టాంతరహితోఽనుపసంహారీ యథా సర్వమనిత్యం ప్రమేయత్వాత్ అత్ర సర్వస్యాపి పక్షత్వాత్
దృష్టాంతో నాస్తి సాధ్యాభావ [illegible] వ్యాప్తో హేతుర్విరుద్ధః యథా శబ్దో నిత్యః కృతకత్వాదితి కృతకత్వం నిత్యత్వాభావేన

అనిత్యత్వాభావ

ి త్వత్వే ౯ం వ్యాప్యత్వం సాధ్యాభావ సాధ్య ... హం త్వం తదం న ప్రతియోగిపక్షః యథా వహ్నిమాన్ ధూమాత్ ప్రాగభావ తద్వ్యాప్తి సత్త్వేపి తత్ సద్భావాభావః ఉక్తవ్యాప్త్య
ను ఏవ ఇతి అతివ్యాప్తి నిత్యః అత్రయోగ్యః వహ్నిమాన్ ధూమాత్ వహ్ని వ్యాప్యత్వాభావ స్సత్తిత్వ అత్ర యోగ్య వ్యాప్తిః యథా గగనాదరవిందం సురభి అరవిందత్వాత్
న భోజారవిందవత్ అత్ర గగనారవిందవదోత్రయః పక్షాభావ స్తత్ర వహ్ని వ్యాప్తిః యథా వహ్నిమాన్ గుణః సాధ్యత్వాత్ అత్ర యోగ్యత్వాత్
సశబ్దః ... నిత్యత్వే ... తద్వ్యాప్తి ... పాదిదోష వ్యాప్యత్వాభావః సాధ్యవ్యాపకత్వే సతి సాధనా వ్యాపకత్వ ముపాధిః సాధ్య ... ధనవ్యాపకత్వం
తదభావో ... తియోగి ... త్వం సాధ్యవ్యాపకత్వం సాధనవ ... త్వం తాదృశ ప్రతియోగిత్వం సాధనా వ్యాపకత్వం వక్తవ్యం ధూమస్యాపి వహ్నివ్యా
ప్యత్వాభావ ... న్తద్రవ్యత్వం ... ఉపాధిః యత్ర ధూమ వస్తత్రాద్రేంధన సంయోగ ఇతి సాధ్యవ్యాపకత్వం యత్ర వహ్ని స్తత్రాద్రేంధన
సంయోగాభావ ... అయోగో ... అత్రేంధన ... ఏవం సాధ్యవ్యాపకత్వే సతి సాధనా వ్యాపకః ఆర్ద్రేంధన సంయోగః ఉపాధిః సోపాధి
కో ... పక్షధర్మత్వం వ్యాప్యత్వాభావం ... ధర్మాభావ ... తత్ర ... స్థితః ... ఇతి ... ఉదాహరణం ... తాత్ ...
అత్రానుష్ఠానం ... త ... సంబంధ ... ప్రత్యక్షాద్యనుమానం పూర్వవత్ ఇతి బాధితత్వం॥ ఏవం హేత్వాభాసాః ... ఏవ మితి శర్కరాముఖవర్ణం
సంజ్ఞాసంజ్ఞి సంబంధ జ్ఞానం ఉపమితిః తత్కరణం సాదృశ్యజ్ఞానం ... ఆప్తవాక్యం శబ్దః వాక్యం పదసమూహః ... పురుషాంత నాం
... ఇతి ... వాక్యార్థజ్ఞానం ... శబ్దార్థ ... అయం ... వాక్యార్థ ... మితి

వ ... ర్ణ

రూపవృత్తౌ॥ అత్ర వాక్యం శబ్దః [illegible]

[illegible] అ

పంక్త్యం ౧ [illegible]

ఖ వ [illegible]

[illegible]

సంగ్రహం ౧
౭

శం సంస్కారస్త్రివిధః వేగో భావనా స్థితిస్థాపకశ్చేతి వేగః పృథివ్యాదిచతుష్టయమనోవృత్తిః అనుభవజన్యా స్మృతిహేతుర్భావనా ఆత్మమాత్రవృత్తిః అ
న్యథాకృతస్య పునస్తదవస్థాపాదకః స్థితిస్థాపకః కటాదిపృథివీవృత్తిః చలనాత్మకం కర్మ ఊర్ధ్వదేశసంయోగహేతురుత్క్షేపణం అధో
దేశసంయోగహేతురపక్షేపణం శరీరసన్నికృష్టసంయోగహేతురాకుంచనం విప్రకృష్టసంయోగహేతుః ప్రసారణం అన్యత్స
ర్వం గమనం పృథివ్యాదిచతుష్టయమనోమాత్రవృత్తి నిత్యమేకమనేకానుగతం సామాన్యం ద్రవ్యగుణకర్మవృత్తి పరం సత్తా అపరం ద్రవ్యత్వాది నిత్యద్ర
వ్యవృత్తయో వ్యావర్తకా విశేషాః నిత్యసంబంధః సమవాయః అయుతసిద్ధవృత్తిః యయోర్ద్వయోర్మధ్యే ఏకమవినశ్యదపరాశ్రితమేవావతిష్ఠతే తావయుతసి మ
యథా ద్ధౌ అవయవావయవినౌ గుణగుణినౌ క్రియాక్రియావంతౌ జాతివ్యక్తీ విశేషనిత్యద్రవ్యే చేతి అనాదిః సాంతః ప్రాగభావః ఉత్పత్తేః పూర్వం కార్యస్య
సాదిరనంతః ప్రధ్వంసః ఉత్పత్త్యనంతరం కార్యస్య త్రైకాలికసంసర్గావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకోఽత్యంతాభావః యథా భూతలే ఘటో నాస్తీతి తా
దాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకోఽన్యోన్యాభావః యథా ఘటః పటో న భవతీతి సర్వేషామపి పదార్థానాం యథాయథ
ముక్తేష్వంతర్భావాత్ సప్తైవ పదార్థా ఇతి సిద్ధం ॥ కణాదన్యాయమతయోర్బాలవ్యుత్పత్తిసిద్ధయే ॥ అన్నంభట్టేన విదుషా రచితస్తర్కసంగ్ర
హః ॥ ఇతి తర్కసంగ్రహః సమాప్తః ॥ శ్రీః ॥ శ్రీః ॥ శ్రీవిశ్వేశ్వరార్పణమస్తు ॥ శ్రీః ॥ శ్రీః ॥